

O UČENJU 2015./16.

**KAKVE SU NAVIKE UČENJA, OBRASCI PISANJA (PREPISIVANJA) DOMAĆIH
ZADAĆA I PERCEPCIJA MERITOKRACIJE?**

Populacijska perspektiva: Krapinsko-zagorska, Međimurska, Varaždinska i
Zagrebačka županija

Obrazovne aspiracije
učenika u prijelaznim
razdobljima hrvatskog
osnovnoškolskog
obrazovanja: priroda,
odrednice i promjene

Istraživačka jedinica:

Obrazovne aspiracije učenika – Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Voditelji: dr. sc. Zrinka Ristić Dedić i dr. sc. Boris Jokić

Datum objave: 22. siječanj 2017. u 12 h

Nelektorirana inačica.

Verzija: -1

Ristić Dedić, Z., Jokić, B., Matić, J., Košutić, I. i Šabić, J. (2017). Kakve su navike učenja, obrasci pisanja (prepisivanja) domaćih zadaća i percepcija meritokracije? - Populacijska perspektiva: Krapinsko-zagorska, Međimurska, Varaždinska i Zagrebačka županija; Serija „O učenju 2015./2016.“. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Nositelji projekta:

Županijska stručna vijeća stručnih suradnika pedagoga osnovnih škola Varaždinske, Međimurske, Krapinsko-zagorske i Zagrebačke županije

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Financiranje projekta:

Tisak upitnika financiran je od strane Varaždinske, Međimurske, Krapinsko-zagorske i Zagrebačke županije. Cjelokupan rad svih uključenih bio je na volonterskoj osnovi.

Molimo da se pri korištenju rezultata navede sudjelovanje Županijskih stručnih vijeća suradnika pedagoga iz četiri županije.

Izvještaj je dio znanstvenog projekta „*Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: priroda, odrednice i promjene*“, kojeg financira Hrvatska zaklada za znanost. Više o projektu možete saznati na www.idi.hr/aspiracije.

SERIJA „O UČENJU 2015./2016.“

Seriya „O učenju 2015./2016.“ prikazuje rezultate istraživačkog projekta kojeg su u razdoblju od studenog 2015. do veljače 2016. proveli Institut za društvena istraživanja u Zagrebu (Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja) i Županijska stručna vijeća stručnih suradnika pedagoga osnovnih škola Zagrebačke županije, Međimurske županije, Krapinsko-zagorske županije i Varaždinske županije.

Projekt je proveden s ciljem istraživanja razvijenosti kompetencije „učiti kako učiti“ kod učenika četvrtih i osmih razreda osnovnih škola u četiri županije: Zagrebačkoj, Krapinsko-zagorskoj, Varaždinskoj i Međimurskoj županiji te stvaranja empirijske podloge za razvoj nacionalne, regionalnih i školskih politika i praksi poticanja ove ključne kompetencije za cjeloživotno učenje. Istraživanjem se ističe važnost učeničkih perspektiva i nastoji osnažiti njihov glas kao najznačajnijih aktera odgojno-obrazovnog procesa.

Projekt se nastavlja na istraživački projekt „O učenju 2014.“ u kojem su sudjelovale sve osnovne škole Grada Zagreba (<http://www.idi.hr/ucenje2014/>), a koji je proveden u proljeće 2014. godine.

Istraživanje je posebno u hrvatskom kontekstu budući da je izvedeno **uz vrlo skromna financijska sredstava i uz punu i iskrenu suradnju stručnih suradnika pedagoga i znanstvenika**. Jedinstveno je i po činjenici da su u istraživanju sudjelovale **sve javne osnovne škole iz navedene četiri hrvatske županije te da su u istraživanju sudjelovali svi učenici četvrtih i osmih razreda**.

Istraživanje će biti prikazano kroz seriju kratkih izvještaja u kojima se obrađuju teme koje smatramo važnima i zanimljivima široj javnosti, a koje jasno ocrtavaju postojeće stanje, iskustva i perspektive osnovnoškolaca.

Želja je autora serijom izvještaja „O učenju 2015./16.“ široj javnosti na razumljiv i jednostavan način predstaviti ključne spoznaje proizašle iz istraživanja te promovirati ideje o učenju kao:

- središnjem odgojnom i obrazovnom procesu u školama;
- ključnom čimbeniku snalaženja i napretka pojedinca u cjeloživotnoj perspektivi; te o
- znanjima, vještinama i stavovima vezanim uz učenje kao temeljnim odgojno-obrazovnim ishodima.

Seriya „O učenju 2015./16.“ nije pisana u obliku klasičnog znanstvenog rada, već predstavlja pokušaj popularizacije istraživanja odgoja i obrazovanja i prilog široj javnoj raspravi o mogućnostima razvoja odgojno-obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj.

Ovo se izvješće bavi pitanjima:

- 1) Kakve su navike učenja učenika osmog razreda?
- 2) Pišu li (ili prepisuju) i kada domaće zadaće, lektire...?
- 3) Smatraju li da je za upis na fakultet u RH važna sposobnost učenja ili neke drugi čimbenici?

Redovitost učenja, ulaganje vremena i truda u učenje te pisanje domaćih zadaća predstavljaju važne elemente uspješnog učenja i preduvjet ostvarivanja školskog uspjeha. Sva istraživanja ukazuju da nije moguće izgraditi zdravu osnovu za razvoj znanja, vještina i stavova vezanih uz učenje ukoliko izostaje sustavnost i redovitost u učenju. Posebno je problematično ukoliko učenici uče samo za, ili pred, pismeno i usmeno ispitivanje. Učenje isključivo za ispitivanje predstavlja situaciju koja ne samo da ne pogoduje, već i izravno šteti razvoju znanja i vještina vezanih uz

učenje. Zadavanje domaćih zadaća, kao i njihovo provjeravanje i vrednovanje, služe različitim ciljevima, među kojima se ističe poticanje učenika na pretežno samostalno učenje u vlastitom okruženju. Domaće zadaće gube svoj smisao i svrhu ukoliko ih učenici ne izvode redovito, ukoliko ih prepisuju od drugih te ukoliko ih učitelji ne provjeravaju.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno u svih 161 javnih škola u četiri županije: Zagrebačkoj, Krapinsko-zagorskoj, Varaždinskoj i Međimurskoj županiji. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 6409 učenika i učenica četvrtih razreda i 6411 učenika i učenica osmih razreda.

Županija	N škola	N učenika 4. razreda	N učenika 8. razreda
Međimurska	47	1052	1118
Varaždinska	35	1560	1508
Krapinsko-zagorska	32	1115	1184
Zagrebačka	47	2682	2601
UKUPNO	161	6409	6411

Učenici su tijekom jednog školskog sata ispunjavali upitnik o školskim iskustvima, pristupima učenju, doživljaju učenja te stavovima prema učenju i obrazovanju. Upitnici su posebno prilagođeni dobi učenika. Istraživanje su u pojedinim školama provodili stručni suradnici – pedagoginje i pedagozi.

Ovo se izvješće odnosi isključivo na rezultate učenika osmih razreda.

U lokacijskim analizama podaci dobiveni ovim istraživanjem uspoređuju se s podacima prikupljenima s učenicima Grada Zagreba u istraživanju iz 2014. godine koje je provedeno u svim zagrebačkim javnim osnovnim školama.

PODJELE KORIŠTENE U IZVJEŠTAJU

U izvještaju su prikazani podaci na razini svih učenika te, ovisno o pitanju, čestine odgovora s obzirom na lokaciju škole (razina županije), spol, obrazovno postignuće učenika i obrazovni status roditelja.

SPOL

Od 6411 sudionika istraživanja u osmom razredu 50,7% su djevojčice, a 49,3% dječaci. Nema statističkih razlika u spolnoj strukturi između pojedinih županija.

OBRAZOVNO POSTIGNUĆE

Kao mjera obrazovnog postignuća, u istraživanjima u kojem sudjeluju učenici osnovnih škola uobičajeno se koristi prosjek ocjena iz prethodnog razreda u kojem su uprosječene ocjene iz svih predmeta koji imaju vrlo različite raspodjele ocjena. Ovako izračunat prosjek ocjena ne predstavlja dobru mjeru obrazovnog postignuća učenika, stoga se u seriji „O učenju 2015./2016.“ kao mjera koristi zbroj zaključnih ocjena iz prethodnog razreda (sedmog) iz tri predmeta:

HRVATSKI JEZIK

MATEMATIKA

PRVI STRANI JEZIK

Obrazovno postignuće iskazano na ovaj način ima raspon od 6 (ocjena dovoljan (2) iz sva tri predmeta) do 15 (ocjena odličan (5) iz svih navedenih predmeta). Važno je napomenuti da

određena razina obrazovnog postignuća može biti zbroj različitih ocjena. Tako npr. obrazovno postignuće vrijednosti 9 je najčešće zbroj ocjena dobar (3) iz sva tri predmeta, ali također može biti zbroj ocjena vrlo dobar (4), dobar (3) i dovoljan (2) te odličan (5), dovoljan (2) i dovoljan (2).

U tablici 1. je prikazana raspodjela ovako određenog obrazovnog postignuća izračunatog pomoću zaključnih ocjena iz hrvatskog jezika, matematike i stranog jezika.

Tablica 1. Kategorizacija obrazovnog postignuća učenika

OBRAZOVNO POSTIGNUĆE										
Zbroj ocjena	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Međimurska	8,1%	9,7%	10,4%	10,7%	9,9%	8,8%	10,2%	9,9%	8,6%	13,7%
Varaždinska	4,7%	8,6%	10,2%	11,2%	9,8%	9,2%	11,7%	11,1%	8,4%	15,1%
Krapinsko-zagorska	8,3%	11,1%	10,5%	12,0%	10,2%	10,2%	10,0%	8,3%	8,3%	11,0%
Zagrebačka	6,8%	8,3%	10,0%	10,5%	9,6%	10,5%	10,0%	9,7%	9,8%	14,7%
Grad Zagreb (2014.)	5,4%	6,7%	8,0%	7,8%	9,1%	9,3%	9,9%	12,3%	11,1%	20,5%

Podaci ukazuju na relativno ravnomjernu raspodjelu obrazovnog postignuća učenika u četiri županije te nešto slabija postignuća u odnosu na učenike 8. razreda Grada Zagreba u istraživanju iz 2014. godine.

OBRAZOVNI STATUS RODITELJA

Obrazovanje roditelja povezano je s različitim odgojno obrazovnim ishodima. U istraživanju su učenici osmih razreda pitani za najviši završeni stupanj obrazovanja roditelja/skrbnika. Podaci o obrazovanju majke i oca su potom spojeni u jedinstvenu mjeru roditeljskog obrazovnog statusa te kategorizirani na način prikazan u tablici 2.

Tablica 2. Kategorizacija obrazovnog statusa roditelja

KATEGORIJA	UKLJUČUJE	Međimurska	Varaždinska	Krapinsko-zagorska	Zagrebačka	Grad Zagreb (2014.)
<i>Oba roditelja OŠ/barem jedan roditelj SSS</i>	Oba roditelja sa završenom osnovnom školom. Barem jedan od roditelja sa završenom srednjom školom	13,6%	14,1%	17,3%	10,8%	5,0%
<i>Oba roditelja SSS</i>	Oba roditelja sa završenom srednjom školom.	56,4%	54,4%	53,3%	48,9%	34,1%
<i>Barem jedan roditelj VŠS/VSS</i>	Barem jedan od roditelja završena viša/visoka škola ili fakultet.	18,9%	18,1%	19,3%	22,5%	25,0%
<i>Oba roditelja VŠS/VSS</i>	Oba roditelja sa završenom višom/visokom školom ili fakultetom.	11,1%	13,4%	10,1%	17,8%	35,9%

Podaci o obrazovnom statusu roditelja ukazuju na razlike među županijama te na značajno odstupanje od obrazovne strukture roditelja učenika osmih razreda Grada Zagreba (2014.). U sve četiri županije dominantna je struktura u kojoj oba roditelja imaju završeno srednjoškolsko obrazovanje.

1) KAKVE SU NAVIKE UČENJA UČENIKA OSMOG RAZREDA?

REDOVITOST

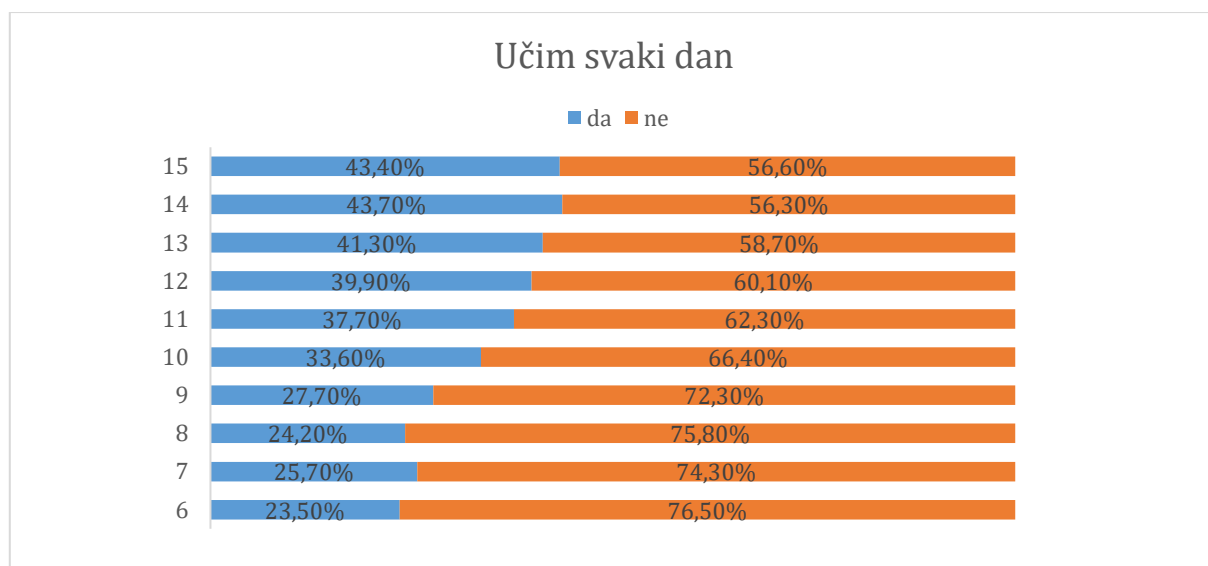
Kako bi se ispitala redovitost učenja, učenici osmog razreda pitani su uče li svaki dan. U istraživanju o razvijenosti kompetencije „učiti kako učiti“ u hrvatskom obrazovanju iz 2007. godine (Jokić, Ristić Dedić i sur., 2007.) utvrđeno je da pojam „učenje“ učenici povezuju isključivo uz učenje koje se odvija nakon nastave, a vremensko određenje „svaki dan“ povezuju uglavnom uz radni tjedan. U tablici 3. prikazani su odgovori svih učenika te s obzirom na spol i lokacijsku pripadnost.

Tablica 3. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Učim svaki dan“

Učim svaki dan	Svi učenici (%)	Ž	M	Međim.	Krapin.-zagor.	Varažd.	Zagrebačka	Grad Zagreb (2014.)
DA	34,7%	39,0%	30,2%	36,4%	40,9%	36,4%	30,0%	27,7%
NE	65,3%	61,0%	69,8%	63,6%	59,1%	63,6%	70,0%	72,3%

Rezultati pokazuju da oko dvije trećine učenika osmog razreda iskazuje da ne uči svaki dan. Pritom je redovitost učenja veća kod djevojaka. Lokacijske analize ukazuju da se u tri sjeverozapadne županije udio onih koji odgovaraju da ne uče svaki dan kreće oko 60%. Podaci za učenike Zagrebačke županije su viši i vrlo slični onima iz istraživanja u Gradu Zagrebu 2014. Premda se ovakav rezultat može smatrati izrazito nepovoljnim odgojno-obrazovnim ishodom, odgovornost za njega ne treba tražiti isključivo u osobinama učenika, već i u osobinama sustava odgoja i obrazovanja, prije svega u predmetnoj podijeljenosti, krutom predmetno-satnom sustavu i neprikladnim postojećim obrascima praćenja, vrednovanja i ocjenjivanja učeničkih obrazovnih postignuća.

Na slici 1. prikazani su odgovori učenika na pitanje uče li svaki dan s obzirom na obrazovno postignuće u sedmom razredu.

Slika 1. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Učim svaki dan“ s obzirom na obrazovno postignuće učenika

Rezultati ukazuju na razlike u redovitosti učenja kod učenika različitog obrazovnog postignuća. Više od 40% učenika u tri kategorije najuspješnijih učenika odgovara da uči svaki dan. U kategorijama niže uspješnosti (8, 7, 6) više od 75% učenika iskazuje da ne uči svaki dan. Ovi su podaci ipak pozitivniji nego u slučaju Grada Zagreba.

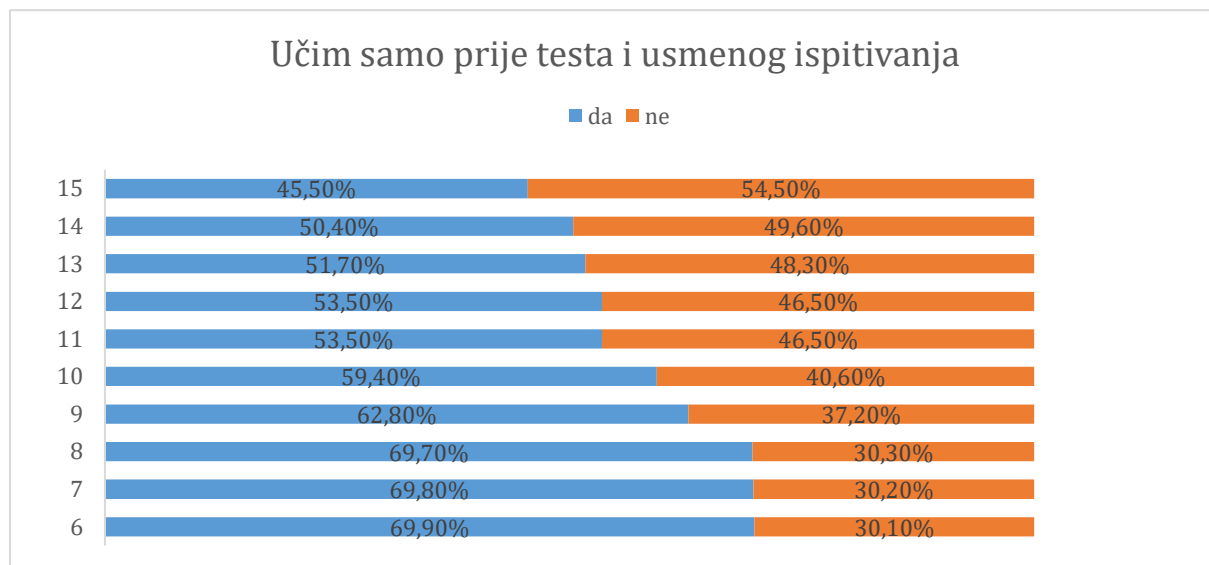
VRIJEME UČENJA

Odgovori učenika na tvrdnji „Učim samo prije testa i usmenog ispitivanja“ predstavljaju jedan od zabrinjavajućih nalaza cjelokupnog istraživanja. U tablici 4. prikazani su odgovori učenika.

Tablica 4 Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Učim samo prije testa i usmenog ispitivanja“

Učim samo prije testa i usmenog ispitivanja	Svi učenici (%)	Ž	M
DA	57,7%	56,1%	59,3%
NE	42,3%	43,9%	40,7%

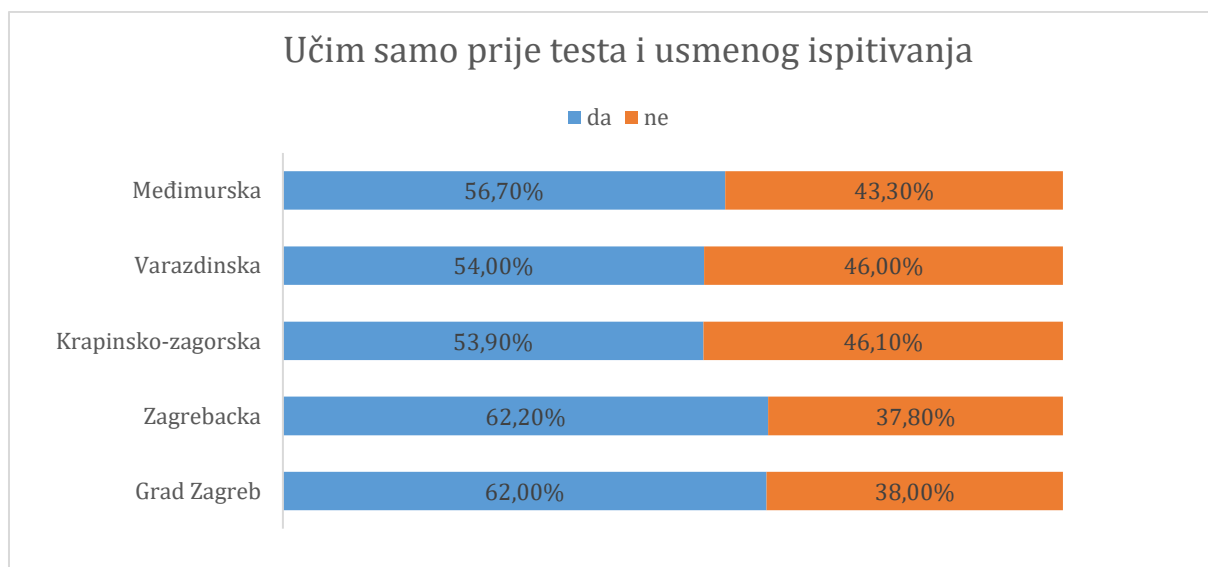
U osmom razredu gotovo 60% učenika iz četiri sjeverozapadne županije uči isključivo prije testa i usmenog ispitivanja, a spolnih razlika u odgovoru na ovo pitanje nema. Na slici 2. prikazani su odgovori učenika s obzirom na njihovo obrazovno postignuće u sedmom razredu.

Slika 2. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Učim samo prije testa i usmenog ispitivanja“ ovisno obrazovnom postignuću

Rezultati ukazuju da u svim kategorijama obrazovnog postignuća, osim u onoj najvišeg obrazovnog postignuća (u kojoj učenici u sedmom razredu imaju zaključnu ocjenu odličan (5) iz sva tri predmeta), većina učenika odgovara da uči isključivo prije pismenog i usmenog ispitivanja.

Na Slici 3. prikazani su rezultati s obzirom na lokacijsku podjelu.

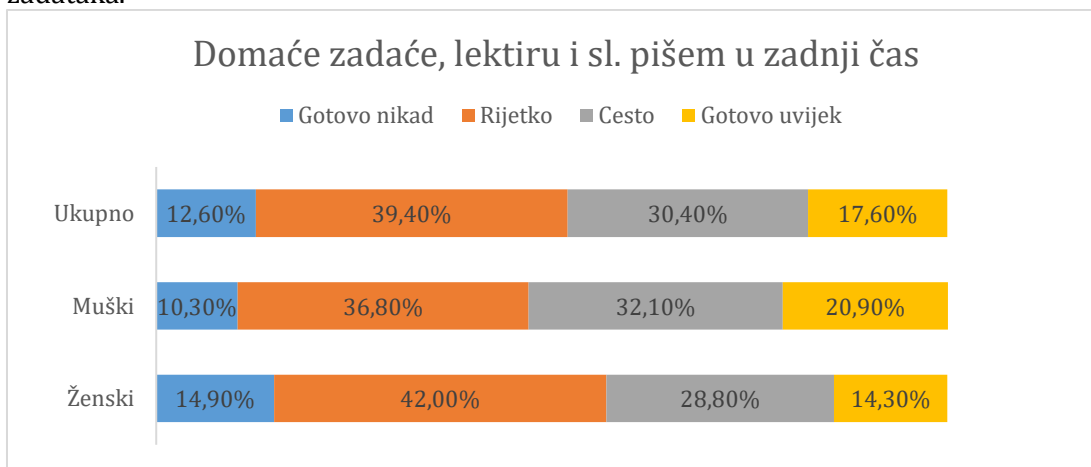
Slika 3. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Učim samo prije testa i usmenog ispitivanja“ ovisno obrazovnom postignuću – lokacijska perspektiva

Podaci ukazuju na relativnu homogenost u odgovorima na ovo pitanje učenika iz različitih županija. Pozitivan odgovor najčešći je kod učenika iz Zagrebačke županije te je identičan podacima iz Grada Zagreba (2014. godina). Varaždinska i Krapinsko-zagorska županija imaju najveći udio onih koji se ne slažu s ovom tvrdnjom.

Radi se o izrazito negativnom odgojno-obrazovnom ishodu, budući da ukazuje na nepovoljne obrasce učenja u hrvatskom obrazovanju. Učenje isključivo za ispitivanje, prema svim međunarodnim istraživanjima, povezano je sa slabijim ishodima i negativnim motivacijskim obrascima. Dok se dio uzroka ovakvih rezultata zasigurno nalazi u učeničkim radnim navikama i pristupima učenju, sam obrazovni sustav u kojem učenici u osmom razredu imaju velik broj obveznih predmeta, čiji su programi uvelike usmjereni memoriranju sadržaja i reprodukciji činjenica, uz prisutne različite i nejednake oblike i kriterije vrednovanja, uvelike doprinosi ovakvom ishodu.

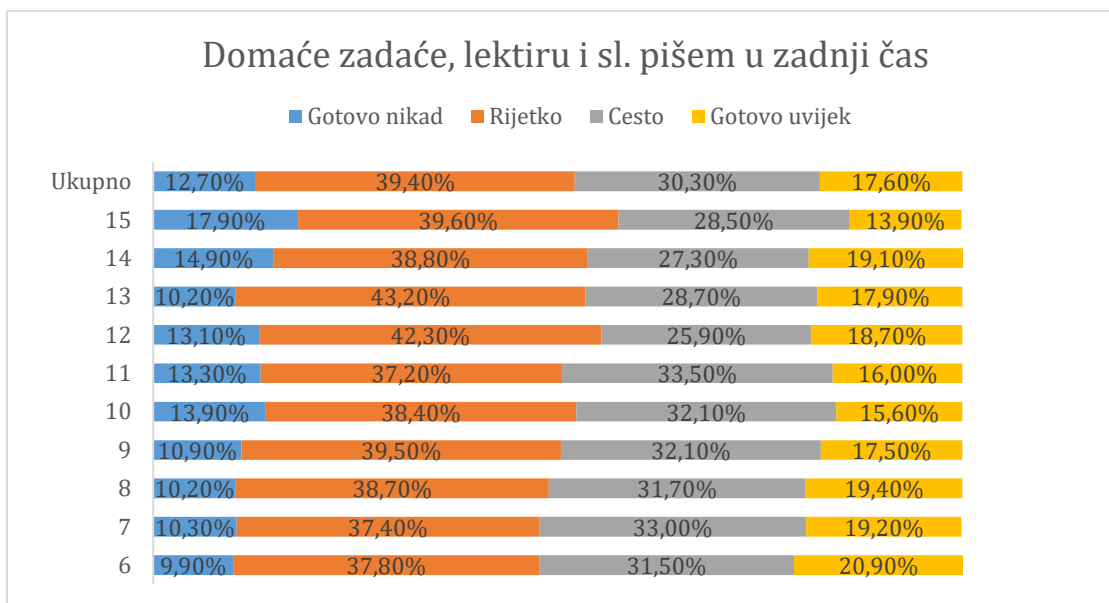
2. PIŠU LI (ILI PREPISUJU) I KADA DOMAĆE ZADAĆE, LEKTIRE I SL.?

Postavljena pitanja o domaćoj zadaći odnose se na vrijeme pisanja i samostalnost u pisanju domaćih zadaća učenika osmih razreda. Vrijeme pisanja je važno jer ukazuje na redovitost i pravovremenost u ispunjavanju obveza, a samostalnost je posebice važna jer se domaćim zadaćama pokušava osigurati individualno ispunjavanje zadataka izvan školskog okruženja. Na slici 4. prikazani su odgovori učenika vezani uz vrijeme pisanja domaćih zadaća, lektire i sličnih zadataka.

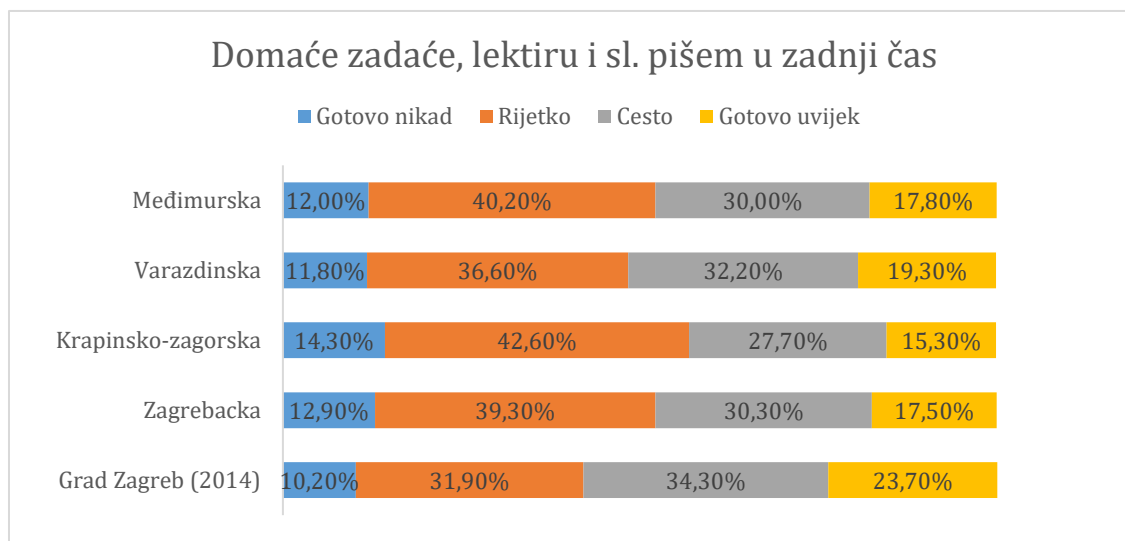
Slika 4. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Domaće zadaće, lektiru i slično pišem u zadnji čas“ - ukupno i ovisno o spolu

Rezultati ukazuju da gotovo polovina učenika domaće zadaće, lektire i slično 'često' ili 'gotovo uvijek' piše u zadnji čas. Tek desetina učenika odgovara na ovo pitanje odgovorom 'gotovo nikada'. Učenice su nešto savjesnije u vremenu ispunjavanja svojih obveza od dječaka. Rezultati s obzirom na obrazovno postignuće učenika, prikazani na slici 5., ukazuju da niti među kategorijama učenika različitog obrazovnog postignuća nema značajnih razlika.

Slika 5. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Domaće zadaće, lektiru i slično pišem u zadnji čas“ ovisno o obrazovnom postignuću učenika

Na slici 6. prikazani su rezultati s obzirom na lokacijsku podjelu.

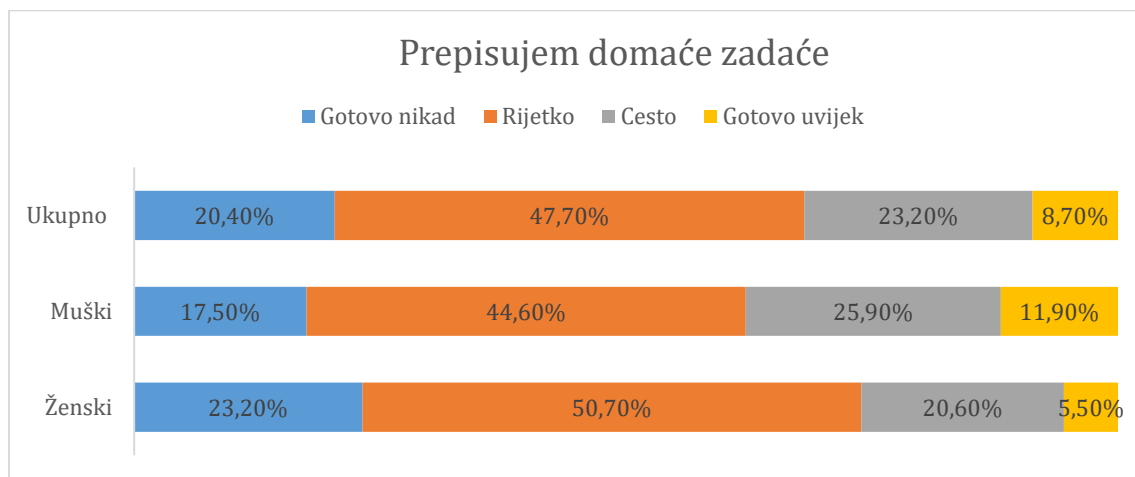

Slika 6. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Domaće zadaće, lektiru i slično pišem u zadnji čas“ – lokacijska perspektiva

Podaci ukazuju na homogenost u odgovoru na ovo pitanje kod učenika iz različitih županija te na nešto bolje rezultate u odnosu na učenike iz Grada Zagreba.

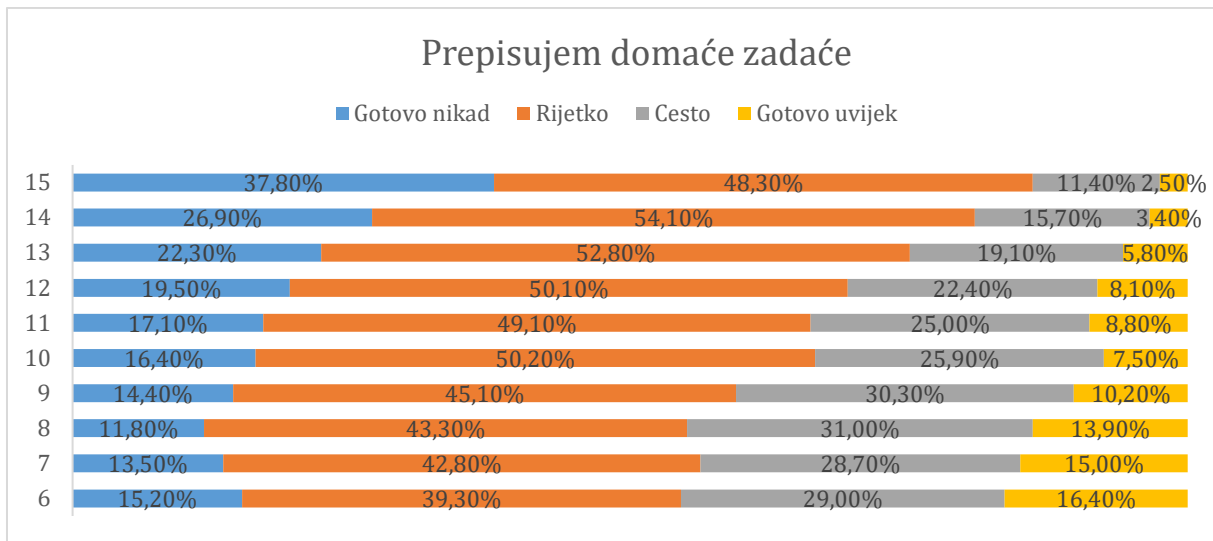
PREPISUJU LI DOMAĆE ZADAĆE?

Samostalnost u pisanju domaćih zadaća ispitana je pitanjem prepisuju li učenici domaće zadaće. Odgovori učenika osmih razreda prikazani su na slici 7.

Slika 7. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Prepisujem domaće zadaće“ – ukupno i ovisno o spolu
Petina učenika iskazuje da 'gotovo nikada' ne prepisuje domaće zadaće. S druge strane, gotovo trećina učenika domaće zadaće prepisuju 'često' i 'gotovo uvijek', pri čemu dječaci to čine češće od djevojčica.

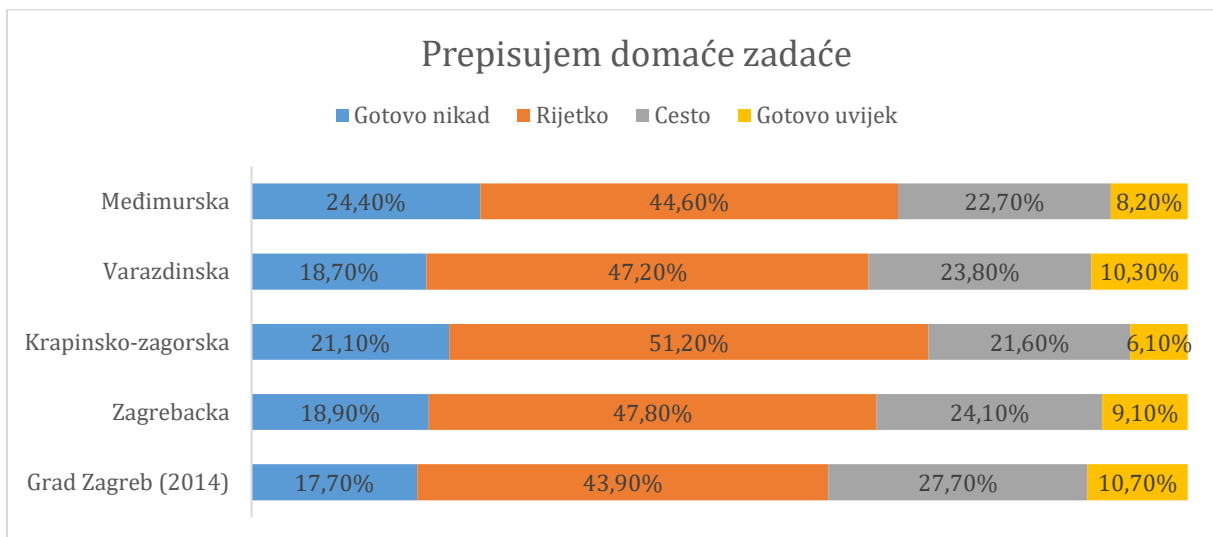
Na slici 8. prikazani su odgovori na tvrdnji o prepisivanju domaćih zadaća s obzirom na obrazovno postignuće učenika.

Slika 8. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Prepisujem domaće zadaće“ ovisno o obrazovnom postignuću učenika

Podaci ukazuju na veću samostalnost u pisanju domaćih zadaća kod učenika višeg obrazovnog postignuća. Tako više od 85% učenika u kategoriji 15 (ocjena odličan (5) iz sva tri predmeta) iskazuje da gotovo nikad ili rijetko prepisuje domaće zadaće. U kategorijama nižeg obrazovnog postignuća gotovo polovica učenika iskazuje da često ili gotovo uvijek prepisuje domaće zadaće.

Na Slici 9. prikazani su rezultati s obzirom na lokacijsku podjelu.

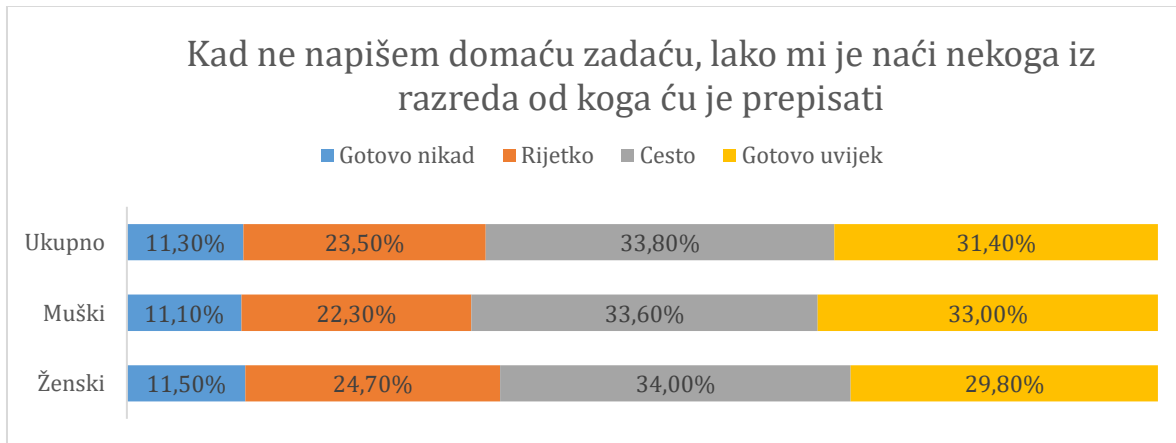

Slika 9. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Prepisujem domaće zadaće“ – lokacijska perspektiva

Podaci ukazuju na nepostojanje značajnijih razlika među učenicima četiri sjeverozapadne županije te nešto pozitivniju sliku u odnosu na odgovore učenika iz Grada Zagreba iz 2014. godine.

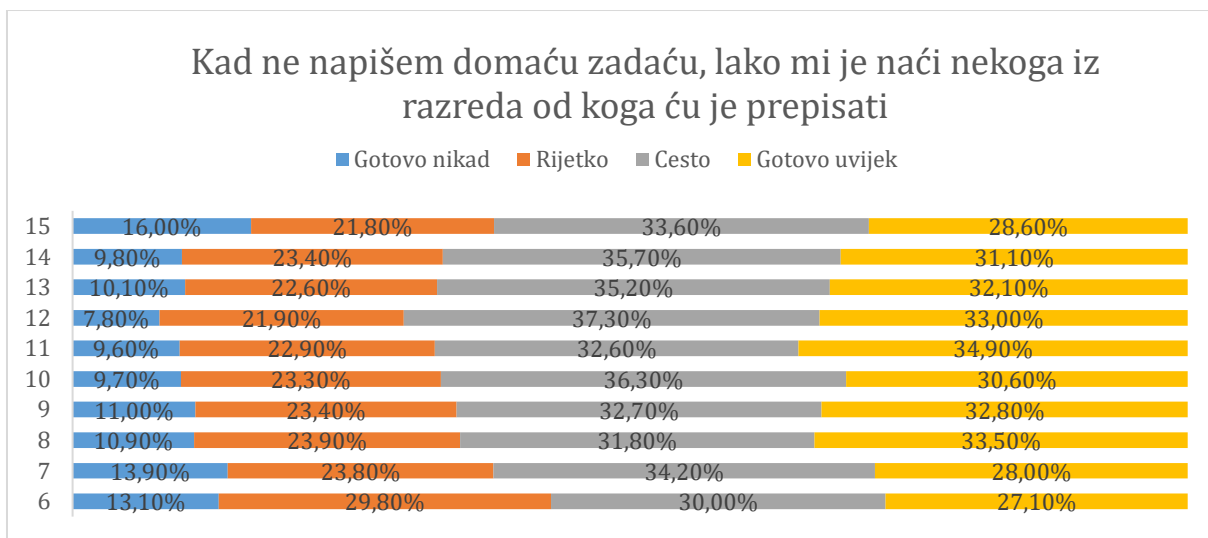
JE LI IM PROBLEM NAĆI NEKOGA OD KOGA ĆE PREPISATI DOMAĆU ZADAĆU?

Na Slici 10. prikazani su odgovori učenika na tvrdnji „Kad ne napišem domaću zadaću, lako mi je naći nekoga iz razreda od koga ću je prepisati“.

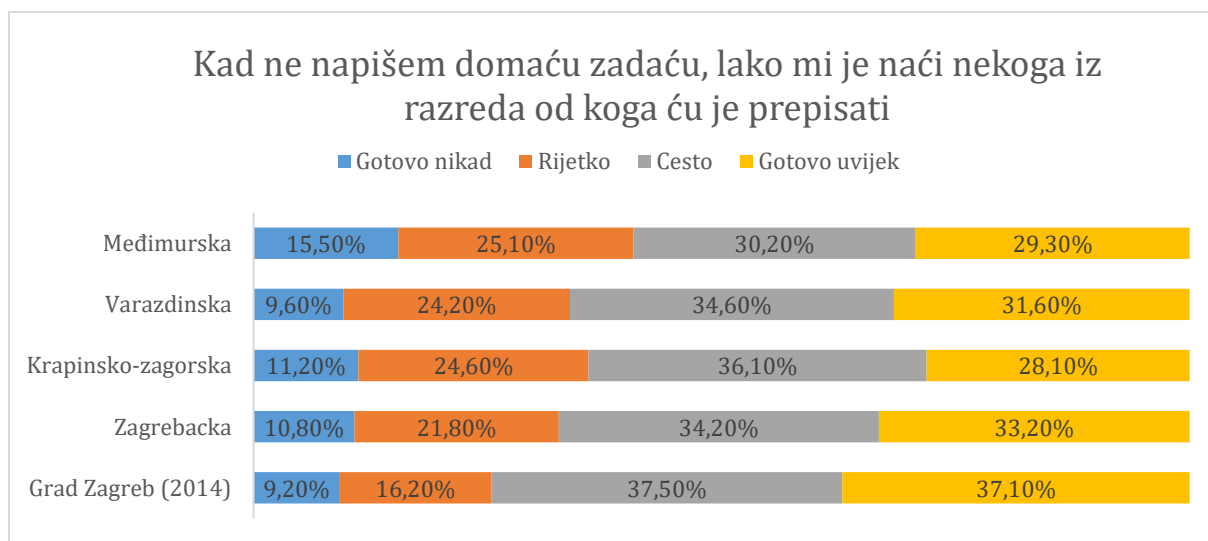
Slika 10. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Kad ne napišem domaću zadaću, lako mi je naći nekoga iz razreda od koga ću je prepisati“ – ukupno i ovisno o spolu

Gotovo dvije trećine učenika često ili gotovo uvijek s lakoćom mogu pronaći nekoga od koga mogu prepisati zadaću ukoliko je nisu sami napisali. Nema spolnih razlika u odgovorima na ovu tvrdnju. Na slici 11. prikazani su podaci s obzirom na obrazovno postignuće učenika koji ukazuju da nema razlika između kategorija učenika.

Slika 11. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Kad ne napišem domaću zadaću, lako mi je naći nekoga iz razreda od koga ću je prepisati“ ovisno o obrazovnom postignuću

Na slici 12. prikazani su rezultati s obzirom na lokacijsku perspektivu.

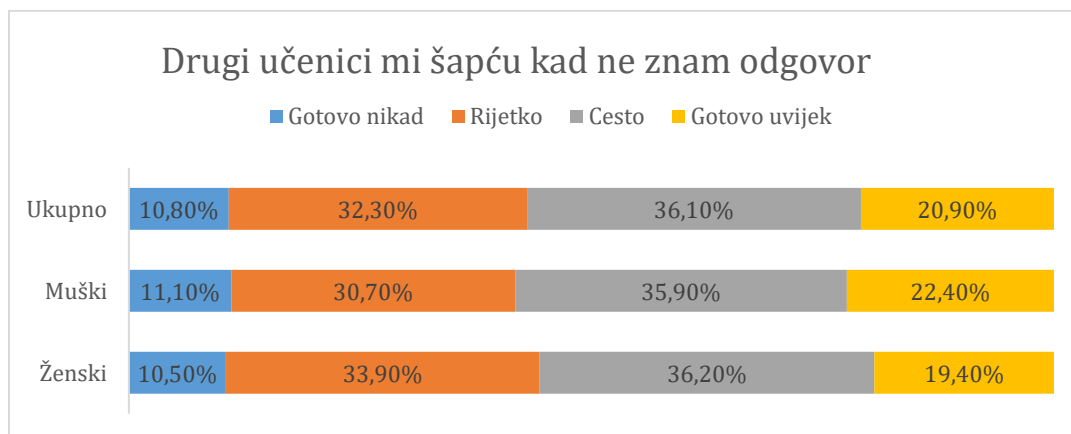

Slika 12. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Kad ne napišem domaću zadaću, lako mi je naći nekoga iz razreda od koga ću je prepisati“ – lokacijska perspektiva

Odgovori ukazuju na veću pojavnost odgovora 'gotovo nikad' i 'rijetko' u odnosu na učenike u Gradu Zagrebu.

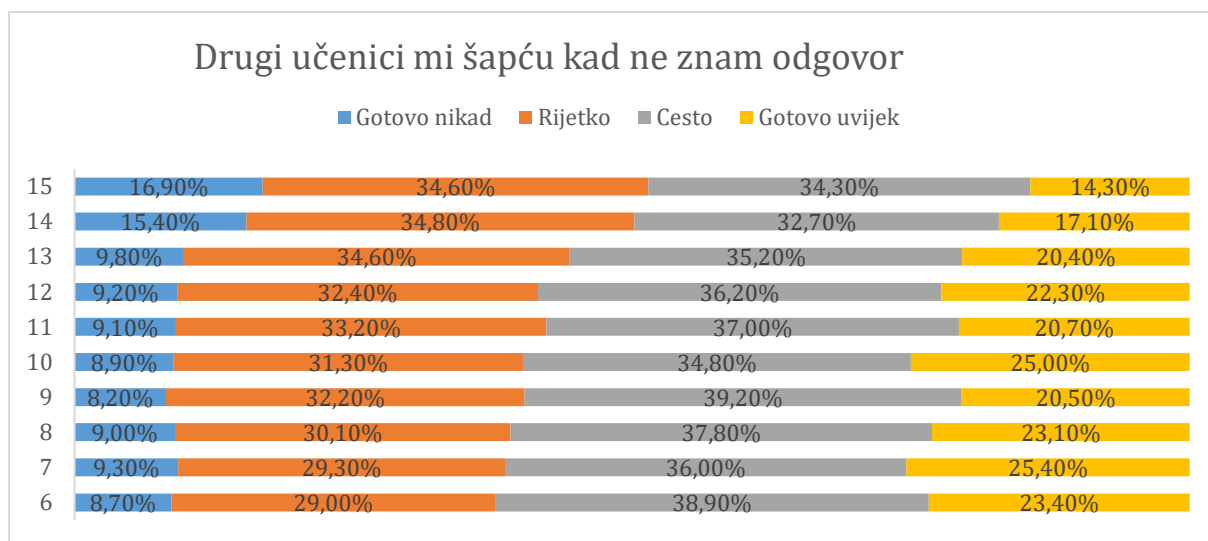
ŠAPTANJE ZA VRIJEME ODGOVARANJA

Na Slici 13. prikazani su odgovori učenika na tvrdnji „Drugi mi učenici šapću kad ne znam odgovor“. Premda se i na ovu aktivnost može gledati sa simpatijama, praksa šaptanja u slučaju kada se ne zna odgovor također ukazuje na neetična ponašanja u odgojno-obrazovnom procesu.

Slika 13. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Drugi mi učenici šapću kad ne znam odgovor“

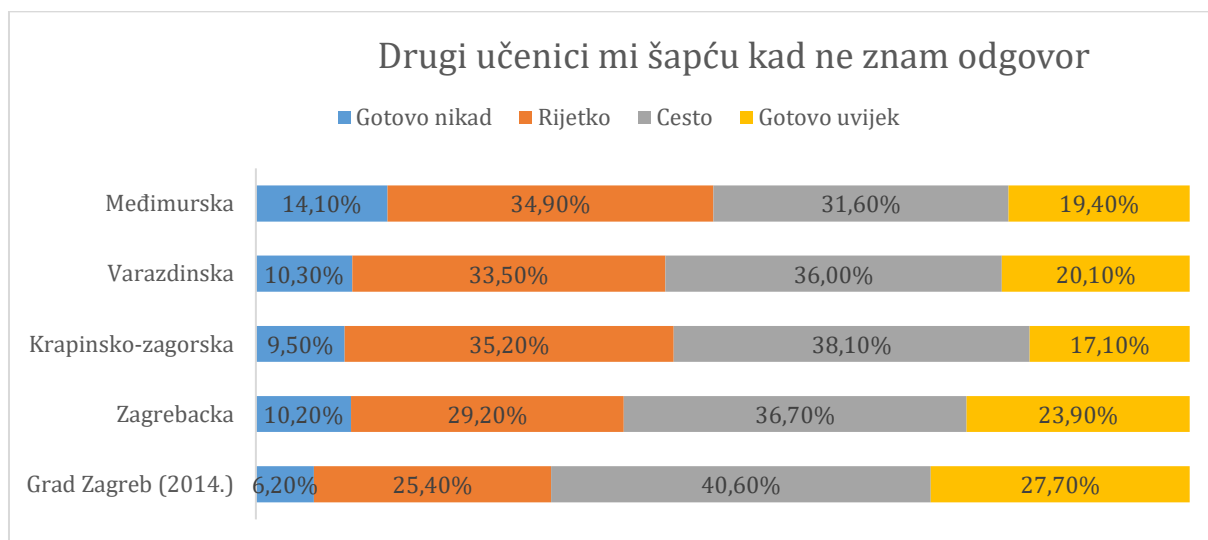
Čak 57% učenika četiri sjeverozapadne županije odgovara da im kolege „često“ ili „gotovo uvijek“ šapću kada ne znaju odgovor. Nema statistički značajnih razlika među spolovima. Na slici 14. prikazani su rezultati ovisno o obrazovnom postignuću učenika.

Slika 14. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Drugi mi učenici šapću kad ne znam odgovor“ ovisno o obrazovnom postignuću

Samo u dvije najviše kategorije više učenika na ovo pitanje daje odgovore „gotovo nikad“ i „rijetko“.

Na slici 15. prikazani su rezultati učenika s obzirom na lokacijsku pripadnost.

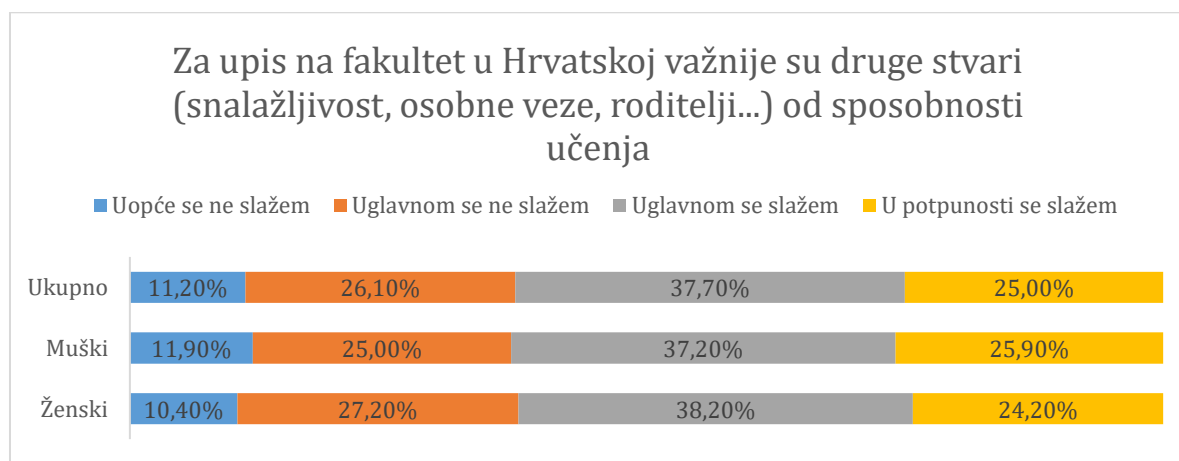

Slika 15. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Drugi mi učenici šapću kad ne znam odgovor“ – lokacijska perspektiva

Odgovori učenika ukazuju na relativnu homogenost. U odnosu na Grad Zagreb rezultati su ipak nešto bolji.

3. PERCEPCIJA MERITOKRATSKIH PRINCIPA PRI UPISU U VISOKO OBRAZOVANJE

Na slici 16. prikazani su odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju kojom se ispituje percepcija meritokratskih principa pri upisu u visoko obrazovanju.

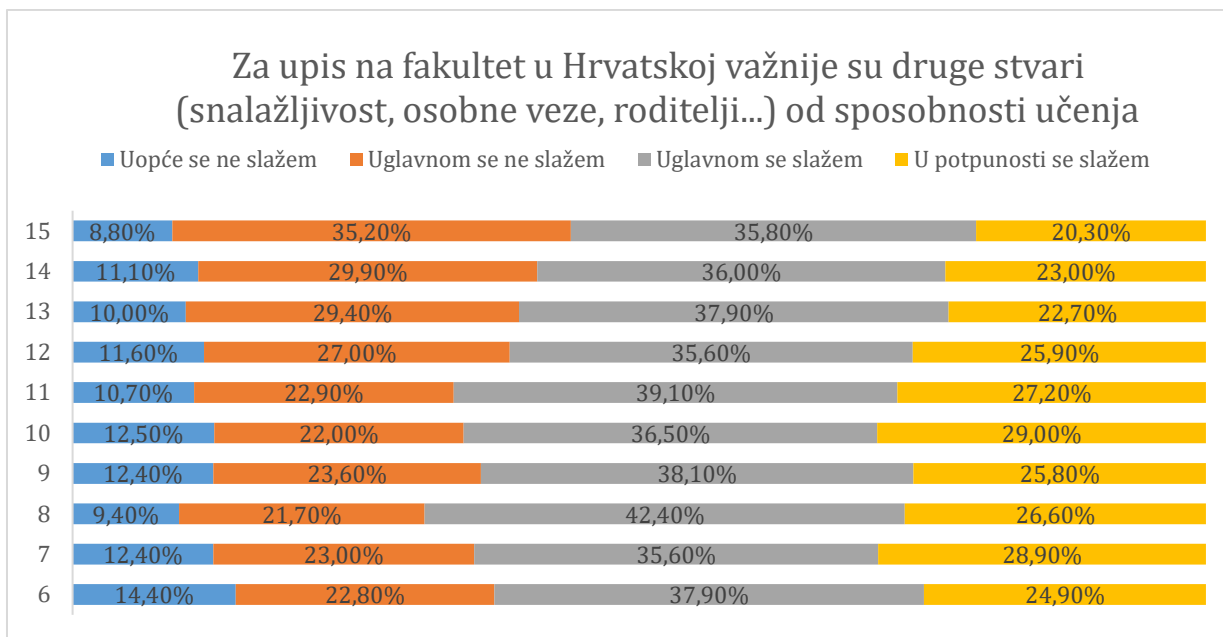
Slika 16. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Za upis na fakultet u Hrvatskoj važnije su druge stvari od sposobnosti učenja“ ovisno o spolu

Rezultati pokazuju da gotovo dvije trećine učenika smatra da su za upis na fakultet u Hrvatskoj važnije druge stvari (snalažljivost, osobne veze, roditelji itd.) od sposobnosti učenja, kao i da je slaganje s tom tvrdnjom podjednako za djevojčice i dječake. Ovakvi rezultati mogu začuditi s obzirom na činjenicu da su u zadnjih desetak godina postupci upisa u visoko obrazovanje koji se temelje na polaganju državne mature uvelike smanjili mogućnost koruptivnog djelovanja pri upisu studijskih programa. Izgleda, međutim, da učenici s tim činjenicama nisu upoznati, odnosno da vlastitu prosudbu temelje na općoj percepciji stanja u društvu i prevladavajućem mišljenju o presudnosti postojanja osobnih veza i poznanstava za postizanje određenih životnih ciljeva.

Dobiveni rezultat na ovoj tvrdnji (62,4% slaganja s tvrdnjom) moguće je usporediti s rezultatom inicijalnog istraživanja provedenog 2007. godine na nacionalno reprezentativnom uzorku učenika osmih razreda i učitelja na području cijele Republike Hrvatske. Tada je utvrđeno da se s tvrdnjom „Za upis na fakultet u Hrvatskoj važnije su druge stvari (snalažljivost, osobne veze, roditelji itd.) od sposobnosti učenja“ slaže 43% učenika i čak 64% učitelja.

Opažena promjena u stupnju slaganja s tvrdnjom može se smatrati dramatičnom, posebice s obzirom na sličnost odgovora dva uzorka na nizu drugih tvrdnji. Posebice zabrinjava činjenica što su se procjene učenika u novom istraživanju sasvim približile negativnim pogledima kakve su prije iskazivali učitelji. Ovaj nalaz sugerira da učenici obrazovni sustav ne doživljavaju kao otvoreni i pravičan sustav koji svima pruža jednake mogućnosti i koji je ustrojen po načelu sposobnosti i ulaganja truda.

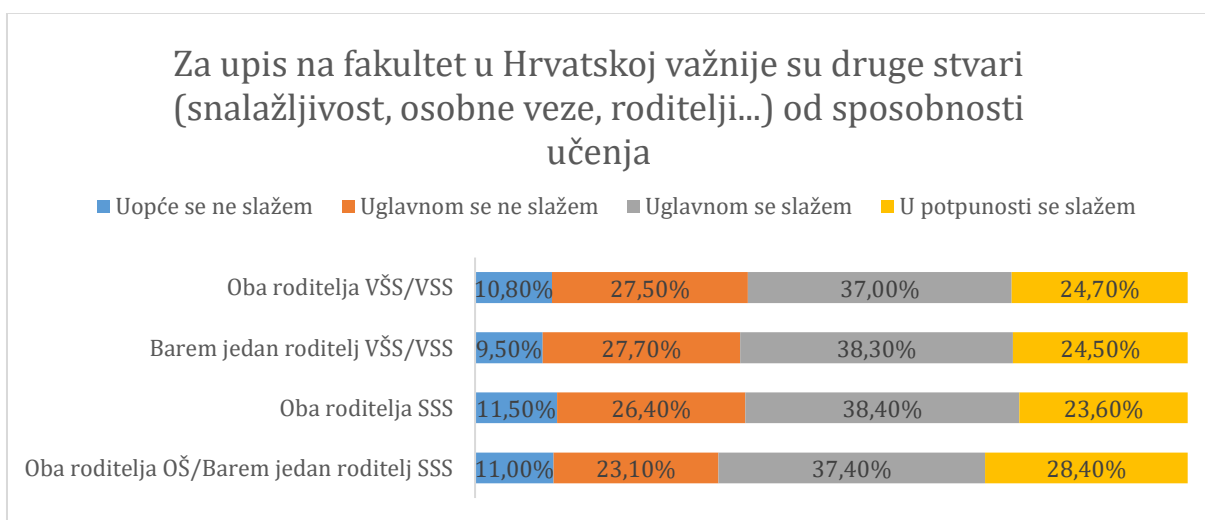
Na slici 17. su prikazani odgovori učenika na ovu tvrdnju s obzirom na njihova obrazovna postignuća.

Slika 17. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Za upis na fakultet u Hrvatskoj važnije su druge stvari od sposobnosti učenja“ ovisno o obrazovnom postignuću

Rezultati pokazuju da se u svim kategorijama učenika s obzirom na obrazovna postignuća, 60% ili nešto više učenika slaže s time da su za upis na fakultet u Hrvatskoj važnije druge stvari od sposobnosti učenja. Zanimljivo je također primijetiti da je potpuno odbacivanje ove tvrdnje podjednako u svim kategorijama učenika.

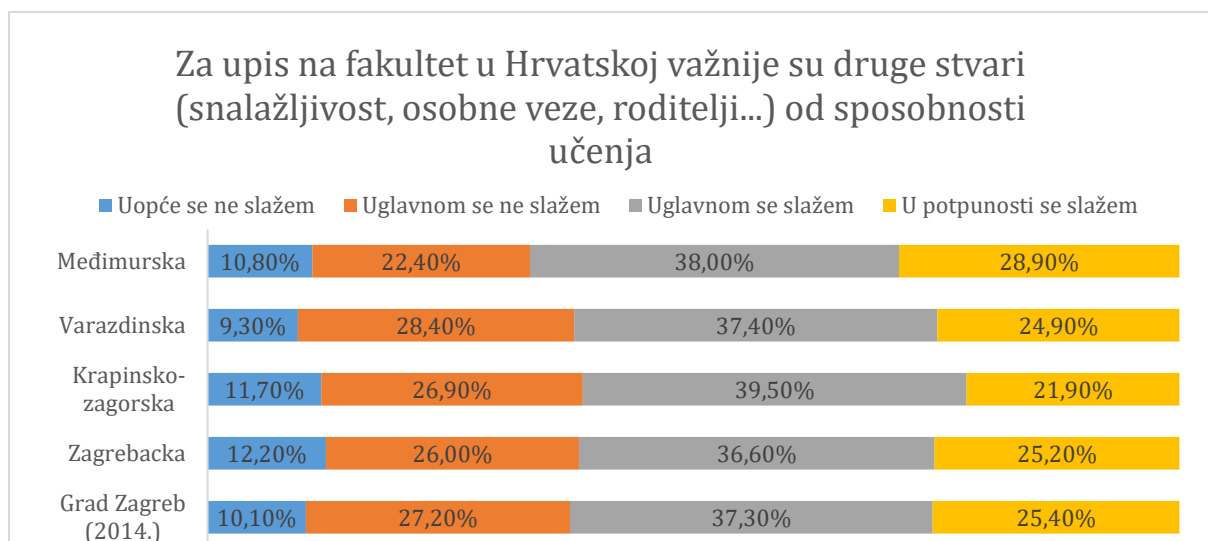
Na slici 18. su prikazani odgovori učenika na ovu tvrdnju s obzirom na obrazovni status roditelja.

Slika 18. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Za upis na fakultet u Hrvatskoj važnije su druge stvari od sposobnosti učenja“ ovisno o obrazovnom statusu roditelja

Dobiveni rezultati ukazuju da se učenici međusobno ne razlikuju značajno po stupnju slaganja s ovom tvrdnjom ovisno o tome koji je obrazovni status njihovih roditelja.

Na slici 19. prikazani su odgovori učenika s obzirom na lokacijsku perspektivu.

Slika 19. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Za upis na fakultet u Hrvatskoj važnije su druge stvari od sposobnosti učenja“ – lokacijska perspektiva.

Odgovori učenika ukazuju na izrazitu homogenost u odgovoru na ovu tvrdnju kako među sjeverozapadnim županijama tako i u odnosu na učenike iz Grada Zagreba.

Radi se o za društvo i obrazovni sustav poraznom i izrazito negativnom rezultatu istraživanja koji ukazuje da učenici ne percipiraju društvo i obrazovanje pravičnim i meritokratskim. Posljedica navedenog može biti prilagodba percipiranim mehanizmima i postupcima koji u svijesti učenika donose rezultat poput koruptivnih radnji, prijevара, nepotizma i korištenja poznanstava za ostvarivanje obrazovnog uspjeha.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Rezultati ukazuju da gotovo dvije trećine učenika osmih razreda u četiri županije u kojima je provedeno istraživanje 2015./16. ne uči svakodnevno. U odgovoru na ovo pitanje male su razlike među učenicima različitog obrazovnog postignuća. Djevojčice pokazuju nešto veću redovitost u učenju. Premda se na prvi pogled može činiti da ovi podaci ukazuju isključivo na negativne radne navike učenika, važno je naglasiti i ulogu obrazovnog sustava u uzrocima ovih rezultata. Obrazovni sustav u višim razredima osnovne škole karakterizira velik broj predmeta (12 obveznih uz koje većina učenika bira barem jedan izborni predmet), programi koji su gotovo isključivo usmjereni sadržajima, vrlo kruta predmetno-satna struktura, te nepostojanje jasnih obrazaca i planova praćenja, vrednovanja i ocjenjivanja učeničkog postignuća. Ova negativna obilježja sustava mogu izravno utjecati na neredovitost učenja kod učenika.

Činjenica da gotovo 60% učenika osmih razreda iskazuje da uči isključivo prije pismenog i usmenog ispitivanja je posebice zabrinjavajuća. Posebno je zanimljivo da rezultati ukazuju da je ovakva orijentacija učenika karakteristična za oba spola i sve kategorije učenika, od onih s najslabijim do onih s najboljim obrazovnim postignućem. Ovi rezultati ukazuju da je dominantan obrazac učenja u hrvatskom osnovnoškolskom obrazovanju učenje za ispitivanje. Ovaj oblik učenja se u literaturi smatra izrazito štetnim za razvoj pozitivnih motivacijskih obrazaca kod učenika, negativno utječe na obrazovne ishode i ne razvija osnovu za učenje u cjeloživotnoj perspektivi. Kao i u slučaju redovitosti učenja, bilo bi pogrešno uzroke ovakvog rezultata tražiti isključivo u osobinama učenika, nemotiviranosti i njihovim slabo razvijenim radnim navikama. Osobine obrazovnog sustava, ali i društva u cjelini, potiču ovakve obrasce učenja. Obrazovni sustav bi trebao osigurati mehanizme i alate kojima bi osigurao učenju učenika koji ne bi bili vezani isključivo uz ispitivanje. Među navedenima potrebno je istaknuti radikalnu promjenu programa, modela praćenja i vrednovanja učenika te uvođenje metoda poučavanja usmjerenih učeniku.

Naposljetku, podaci o domaćim zadaćama otvaraju pitanje o navikama učenja naših učenika, ali i o smislu domaćih zadaća. Gotovo polovica učenika osmih razreda domaće zadaće, lektire i slično 'često' ili 'gotovo uvijek' piše u zadnji čas, pri čemu nema razlika prema obrazovnom postignuću. Još više zabrinjavaju odgovori vezani uz to prepisuju li učenici domaće zadaće. Trećina učenika osmih razreda odgovara da to čini 'često' ili 'gotovo uvijek', a tek petina 'gotovo nikada'. Premda bi bilo naivno, a možda i neispravno, inzistirati da učenici međusobno ne dijele domaće zadaće, zabrinjava postotak onih koji to čine 'često' i 'gotovo uvijek'. Posebno zabrinjavaju rezultati koji ukazuju da oni kojima bi rješavanje domaćih zadaća najviše koristilo, a to su učenici slabijeg obrazovnog postignuća, domaće zadaće 'često' i 'gotovo uvijek' prepisuju. Navedeno opravdano otvara pitanje smislenosti i svrsishodnosti domaćih zadaća u ovakvom obliku, naročito ukoliko je učitelji ne pregledavaju redovito. Jednako su zabrinjavajući i podaci o postotku učenika koji ukazuju da im drugi 'često' ili 'gotovo uvijek' šapću kada ne znaju odgovor.

Posebno zabrinjavajući nalaz istraživanja veže se uz poglede učenika o principima koji vladaju pri upisu u visoko obrazovanje. Činjenica da gotovo dvije trećine učenika smatra da su „za upis na fakultet u Hrvatskoj od sposobnosti učenja važnije snalažljivost, osobne veze i roditelji“ svjedoči o dubokim poremećajima prevladavajućih sustava društvenih vrijednosti i preslikama dominantnih društvenih obrazaca na područje odgoja i obrazovanja. Posebno je uznemirujući podatak o promjeni slaganja s navedenom tvrdnjom u razdoblju od 2007. godine kad je provedeno prvo istraživanje do danas kad je provedeno novo istraživanje, odnosno nalaz da je došlo do izrazitog povećanja broja učenika koji doživljavaju da obrazovni sustav nije postavljen na meritokratskim, nego na potencijalno koruptivnim temeljima. Usprkos činjenici da su u obrazovni sustav zapravo uvedeni mehanizmi državne mature koji bi trebali smanjiti mogućnost koruptivnog djelovanja i djelovati na ujednačavanje mogućnosti pristupa visokom obrazovanju,

učenici većinom ne doživljavaju da je sustav postavljen na način koji svima pruža jednake mogućnosti i onemogućuje bilo kakva nepoštena djelovanja.